

Nieuwsbrief KOKW

November 2014: nieuwsbrief 4 - 2014

In dit nummer op pagina:

- 1 Voorwoord
- 2 Kringnieuws
- 6 Activiteiten SteM
- 8 Varia
- 9 Kalender

Voorwoord

Beste KOKW-vrienden

Ik val deze keer (weeral) in herhaling: we gaan opnieuw een geweldig najaar tegemoet. Het begon al op 3 oktober met onze tentoonstelling: *WO I gelezen in zijn affiches*. Dankzij de goede inventaris van onze erevoorzitter Alfred Van der Gucht, konden Sandra Vancauwenberghe en Erik Janssen een mooie selectie maken van een 40-tal affiches, samen met een mooie brochure waarin duiding wordt gegeven over het belang van dit medium in deze donkere periode.

Opening tentoonstelling "WO I gelezen in zijn affiches" (foto Herbert Smitz)

Ook de voorstelling van ons jaarboek komt eraan. Alain Debbaut en zijn ploeg doen het weer. Velen vinden deze prestatie evident, een minimum zelfs voor een aloude geschiedkundige kring. Ik kan jullie echter garanderen dat zij steeds het onderste uit de kan moeten halen om inhoudelijk sterke teksten te vinden en om die dan ook mooi te presenteren. Deze keer gaan we op bezoek in Temse. We weten het, het houdt een risico in qua opkomst, maar we durven er op hopen dat dit eigenlijk geen belemmering mag zijn. De KOKW-familie moet zijn Wase wortels in ere houden, en we weten dat Temse ook steeds de erfgoedkaart trekt. Afspraak dus op zondag 16 november 2014!

Maar de hoofdschotel wordt opgediend door Eddy Maes, collectiebeheerder cartografie, en de universiteit van Gent. Na het Mercatorjaar vonden we het een goed idee om een ander topstuk Vlaanderen, m.n. de *Lafreri-atlas*, nog eens aan het grote publiek voor te stellen. UGent-vorser Karen De Coene heeft haar oog op deze prachtige *Italian Atlas To Order* laten vallen en het nodige onderzoekswerk verricht. Zo komen we een heleboel zaken te weten die in 'de krant van die tijd' werden opgenomen. Een pareltje van een publicatie begeleidt deze tentoonstelling. Het is ook een hele eer om u te melden dat er twee internationale congressen onze KOKW-tentoonstelling zullen bezoeken. En misschien zit er nog een derde voor cartografieliefhebbers in de pijplijn.

Ik durf beweren dat onze eerbiedwaardige vereniging een echte ambassadeur is voor de stad en het Waasland. Hopelijk bent u allen massaal aanwezig om de

bestuursleden die hard werken een hart onder de riem te steken.

Het is voor mij een hele eer om deze ploeg te mogen voorzitten.

Tot binnenkort!

Met vriendelijke groet

Chris de Beer
voorzitter KOKW

Kringnieuws

TENTOONSTELLING – LAFRERI. ITALIAANSE CARTOGRAFIE IN DE RENAISSANCE

In september 1862 schenkt Willem d'Hanens-De Wolf, schepen van de stad Sint-Niklaas, een *atlas de vieilles cartes* aan de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. Achter deze weinig zeggende omschrijving gaat een cartografische parel schuil. In een eenvoudige perkamenten koft zijn 94 zeldzame oude kaarten gebonden. Het betreft een samengestelde Italiaanse atlas (Italian Atlas Assembled to Order – IATO), de zogenaamde *Lafreri-atlas*. De kaarten in de bundel zijn gegraveerd tussen 1532 en 1567. In de veronderstelling dat vooral recente kaarten de voorkeur genoten van de boekhandelaar of verzamelaar die de bundel samenstelde, kan men aannemen dat de atlas rond of kort na 1567 vorm kreeg. Dat maakt van de KOKW-atlas een vroege exponent van het initiatief om kaarten van verschillende grootte een uniform formaat te geven en samen te bundelen in één boek.

Reeds meer dan 150 jaar verblijft dit topstuk in het bezit van de KOKW. Tijdens een restauratie in 1994 werd de band losgemaakt. Op 20 juni 2013 werd de KOKW-atlas opgenomen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap. Een mooie aanleiding voor een tentoonstelling die de zoektocht naar het hoe en waarom van dit erfstuk in een nieuw daglicht stelt. De Kring stelt nu de individuele kaarten tentoon in het Mercatormuseum. Dit gebeurt in samenwerking met de Universiteit Gent (Vakgroep Geografie) en de Stedelijke Musea van Sint-Niklaas.

De tentoonstelling en bijhorende publicatie situeren de kaartenbundel binnen de 16de-eeuwse wereld van drukkers en uitgevers waar atlassen, net als prentenbundels, op bestelling werden samengesteld. Ze belichten ook de rol van de atlas als toenmalige journalistiek. Sommige kaarten, de zogenaamde nieuwsprenten, brengen ons als persfoto's avant la lettre het beeldverslag van de Italiaanse oorlogen en het Beleg van Malta. Een must voor al wie van kaarten houdt!

Het College van Burgemeester en Schepenen van de stad Sint-Niklaas en de Raad van Bestuur van de KOKW nodigen u uit voor de officiële opening van de tentoonstelling Lafreri. Italiaanse cartografie in de renaissance op donderdag 13 november om 20 u. Dezelfde avond vindt ook de opening van de vernieuwde afdeling Moderne Cartografie van het Mercatormuseum plaats.

De tentoonstelling *Lifreri. Italiaanse cartografie in de renaissance* is te bezoeken in het Mercatormuseum van 14 november 2014 tot en met 19 juli 2015 (open van dinsdag tot zaterdag 14-17u. en op zondag 11-17u.). De Nederlandstalige brochure bij de tentoonstelling kost 25 EUR, de Engelstalige 30 EUR.

**VOORSTELLING ANNALEN 2014 (DEEL 117)
OP ZONDAG 16 NOVEMBER 2014 OM 10.30U.
– GEMEENTEHUIS TEMSE, MARKT 1**

Alle leden en sympathisanten van de KOKW worden uitgenodigd op de officiële voorstelling van de Annalen (deel 117) op zondag 16 november 2014 om 10.30u. in het gemeentehuis van Temse, Markt 1 te 9140 Temse.

De gelegenheidstoespraak wordt verzorgd door prof. dr. René Vermeir (UGent) en heeft als titel Kopstukken van de kasselrij: *de hoogbaljuws van het Land van Waas in de zestiende en zeventiende eeuw*.

INHOUD ANNALEN DEEL 117 (2014)

DEEL 1

Benno Barnard

Naglans van een dode wereld – over het belang en de betekenis van erfgoed, geschiedenis en traditie

René Vermeir en Sylvie De Smet

Kopstukken van de kasselrij: de hoogbaljuws van het Land van Waas in de zestiende en zeventiende eeuw

Ludo Hemelaer

Maatregelen tegen de pest in Temse op 24 augustus 1558

Bert Bauwelinck

Kasteel Bunneghem-Sloor Temse op de valreep beschermd als monument – geheime Wase pronkkamer Egyptomanie gered

Bert Bauwelinck

Het oud-vredegerecht Temse (1873) van Edmond Serure – van rechtspraak naar kunstonderwijs

Marc Van Stappen

Een andere kijk op het Waasland in het midden van de 19de eeuw

Erik Janssen

Archief en documentatie: de Eerste Wereldoorlog op papier in de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas

Jan Lampo

Vuile manieren in Vlaamsche Arbeid – Karel van den Oever wordt het slachtoffer van een mystificatie

Veronique De Tier

De dialecten van het Waasland in een breder perspectief

Johan Dambryne

Het visuele geheugen van een legendarische scheepswerf – De imposante fotocollectie van de Boelwerf te boek gesteld

DEEL 2

Hugo De Looze

Toen den Duitsch kwam – Het Waasland tot de Duitse bezetting (augustus-oktober 1914) – deel II

We vragen de leden om mee te helpen bij de verdeling van de Annalen bij eventuele kennissen of leden uit hun gemeente die niet aanwezig kunnen zijn. Op die manier kunnen we de kostprijs van de verzending per post tot een minimum beperken. Tot 13 december kunnen de leden de Annalen op zaterdagvoormiddag ophalen in de leeszaal van de Kring, Zamanstraat 49 te Sint-Niklaas.

Voorpagina brochure

BROCHURE "WO I GELEZEN IN ZIJN AFFICHES" – TE KOOP

De KOKW en VOS (Vlaamse Vredesvereniging) sloegen de handen in elkaar voor een rondreizende tentoonstelling van 42 gedigitaliseerde en nauwkeurig beschreven oorlogaffiches uit de collectie van de Kring. De tentoonstelling werd geopend op vrijdag 3 oktober in de Calfac van het Sint-Jozef-Klein-Seminarie en was daar te bezichtigen tot vrijdag 10 oktober. De tentoonstelling zal nu verder haar ronde doen in Vlaanderen.

Bij de tentoonstelling is een documentatiebrochure ter beschikking. Leden die de tentoonstelling niet konden bezoeken en interesse hebben in de brochure, kunnen deze aankopen in de leeszaal (Zamanstraat 49, Sint-Niklaas) aan 5 EUR. Ook bij de voorstelling van de Annalen zal de brochure verkrijgbaar zijn.

Indien u de brochure per post wenst te ontvangen, betaalt u 10 EUR (5 EUR + 5 EUR verzendingskosten) via het rekeningnummer van de KOKW, Zamanstraat 49 te 9100 Sint-Niklaas IBAN: BE 50 8508 3519 1418 en BIC SPAABE22. Met vermelding in de mededeling van "Brochure WO I", uw naam en adres.

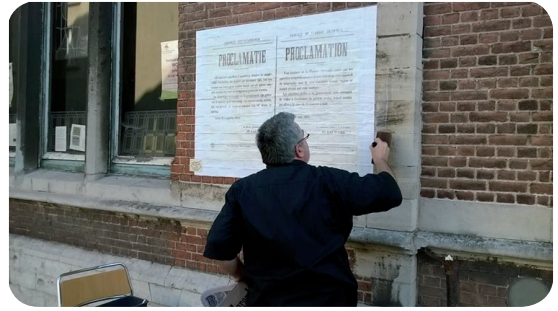
OORLOGSAFFICHES AAN GEVEL VAN HUIS JANSSENS

Het verloop van *De Grote Oorlog* in Sint-Niklaas is nog steeds te volgen op de gevel van het Huis Janssens, Zamanstraat 49 te Sint-Niklaas (zetel van de KOKW).

Op regelmatige tijdstippen worden reproducties van oor-

logsaffiches uit de collectie van de Kring angeplakt aan de gevel.

Passeer eens langs Huis Janssens en krijg een beeld van de controles, rantsoeneringen, opeisingen en represailles, waarmee de burgerbevolking onder de Duitse bezetting te maken kreeg!

Oorlogsaffiches aan de gevel van Huis Janssens (foto Herbert Smitz)

KOKW GEEFT JOUW FOTO'S EEN PLAATS IN DE GESCHIEDENIS – INZAMELING FOTO'S UIT PERIODE 1950-2000 – OPROEP

Bij de beeldcollectie van de Kring spreken we in eerste instantie over talloze foto's die in de loop der jaren verzameld zijn. Er zijn fantastische en vaak unieke foto's bij over de verschillende dorpen en steden van het Land van Waas: oude straten of pleinen, mensen en ambachten, festiviteiten en stoeten, oorlog en bevrijding.... De oudste foto's zijn meestal afkomstig van een of andere beroepsfotograaf, maar naargelang de tijd verstrijkt, zitten er ook meer en meer foto's bij die door particulieren genomen zijn.

In de jaren '60 werd de "Kodak" een gebruiksvoorwerp voor velen en was het nemen van foto's niet meer uitsluitend voor enkelingen die er hun beroep van maakten of van de gelukkigen die er een fantastische hobby mee beoefenden. Sommigen hadden hun eigen donkere kamer en ontwikkelden zelf, anderen brachten de "rolletjes" binnen en betaalden om hun foto's te laten ontwikkelen. "Zuinig zijn met de kiekjes die je nam", was de boodschap want een rolletje was er zo doorgedraaid.

En nu is ook dat niet meer nodig, het digitale tijdperk maakt fotograferen nog democratischer en foto's en souvenirs aan gebeurtenissen nog veelvuldiger. De opgang van de fotografie en het groeiend aantal fotografen heeft echter een omgekeerd effect op het aantal foto's in onze collectie.

Doordat de foto's van de jaren '60 en daarna vaak door particulieren genomen werden, vinden die niet altijd de weg vanuit de schuiven of van op zolder naar de bredere plank van de Kring. Nochtans zijn dit vaak de foto's waar het meeste verhalen aan vasthangen en die duidelijkst een beeld geven van een streek, een dorp, een stad een gemeenschap in continue verandering en ontwikkeling. Wij mankeren veel foto's, straatbeelden, beelden van verenigingen of van families vanaf de tweede helft van de vorige eeuw. Jawel, het is uw jeugd, en de mijne, maar het is ook alweer 50 jaar, misschien iets meer of iets minder, geleden en ondanks het feit dat we nog niet oud zijn, hebben we toch ook al een stuk geschiedenis "meegemaakt" of "mee gemaakt". En het is net die

Je kan je analoge foto's meegeven met iemand van het bestuur, ze bezorgen in de leeszaal van de Kring of opsturen naar KOKW, Postbus 144, 9100 Sint-Niklaas t.a.v. Sandra Vancauwenberghe. Digitale foto's kunnen altijd doorgestuurd worden naar icon@kokw.be. Om de geschiedenis geen geweld aan te doen, zou het natuurlijk super zijn als er een korte beschrijving zou bijzitten, of een naam van de fotograaf van dienst en een tijdstip, locatie, gebeurtenis. Vraagt dit echter te veel tijd, dan zijn we toch al gelukkig met enkel de vermelding van de gemeente of de stad en hopelijk nog een telefoonnummer en/of adres van de milde schenker.

geschiedenis die we ook in beelden willen kunnen tonen.

Om een continuïteit te hebben in onze collectie zou ik dan ook zo vrij willen zijn om u te vragen om foto's of ander beeldmateriaal aan de Kring te bezorgen. We zijn nog steeds de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas en focussen ons daarom niet alleen op een stad of dorp, maar zoals steeds op heel de streek.

Van op voorhand bedankt voor jullie reactie op deze oproep. Het is enkel met jullie hulp dat we trots een continuïteit kunnen blijven aanbieden van ons "Soete Land van Waas" in beelden en verhalen.

*Sandra Vancauwenberghe
Verantwoordelijke beeldmateriaal KOKW*

SLUITING BIBLIOTHEEK EN DOCUMENTATIECENTRUM

De bibliotheek en het documentatiecentrum van de KOKW zijn gesloten op:

- zaterdag 27 december 2014
- zaterdag 3 januari 2015

IN MEMORIAM

Wij vernamen het overlijden van ons medelid dhr. Raymond Heymans (°18 augustus 1934 +6 oktober 2014), echtgenoot van mevr. Anny Roggeman.

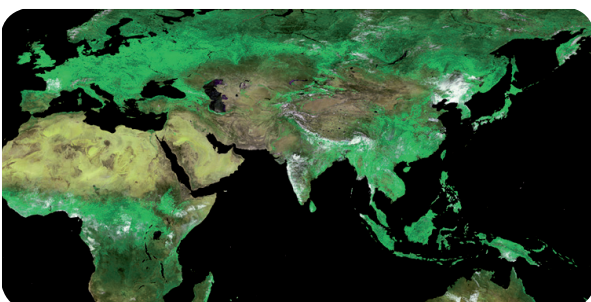
Langs deze weg betuigt het bestuur van de Kring zijn oprechte deelneming aan de getroffen familie.

Activiteiten SteM

VERNIEUWDE AFDELING MODERNE CARTOGRAFIE VAN HET MERCATORMUSEUM – OPENING 13 NOVEMBER 2014, 20U.

De heropening van het Mercatormuseum – Oude Cartografie mocht je vorig jaar al vieren. Dit jaar heropent het museum een nagelnieuwe afdeling Moderne Cartografie, de kers op de taart van een bezoek aan het Mercatormuseum.

Aan de hand van een aantal gloednieuwe digitale toepassingen kom je alles te weten over de geschiedenis van kaarten maken van 1830 tot 1990, hoe de cartografie evolueerde van luchtfoto's naar satellietfoto's en wat de state-of-the-art kaarttoepassingen vandaag de dag bieden. Je ontdekt het in het vernieuwde Mercatormuseum – collectie Moderne Cartografie.

MUSEUMZONDAG – RONDLEIDING IN HET MERCATORMUSEUM – 23 NOVEMBER 2014, 14.30U.

Twee vliegen in één klap: op het programma staat een boeiende rondleiding in de vernieuwde afdeling Moderne Cartografie en in de expo Lafreri. Italiaanse cartografie in de renaissance.

In de Moderne Cartografie krijg je een overzicht van de cartografie van 1830 tot vandaag. Je ontdekt een klein depot met meetinstrumenten uit de 20ste eeuw. Een zestal documentaires illustreren de evolutie in het maken van kaarten, navigatie, GPS, GIS, 3D en Remote Sensing. Een uitgebreid lokaal geoloket toont diverse toepassingen van GIS. Ten slotte ontwikkelde hightech-bedrijf Nazka met een duurzame samenleving als missie een innovatieve geo-icttoepassing op maat. Op een groot aanraakscherm kan je online de watertoets, de bebossing en diverse aspecten van het klimaat in Vlaanderen checken.

Tijdens het tweede deel van de rondleiding keer je terug naar de tweede helft van de zestiende eeuw. Hij wordt zeer zelden geëxposeerd, maar nu dus opnieuw: de unieke Lafreri-atlas van Italiaanse makelij. Je krijgt deskundige uitleg over meer dan 50 kaarten van dit unieke erfgoed dat recentelijk aan de Vlaamse Topstukkenlijst werd toegevoegd.

Mercatormuseum, Zamanstraat – Toegang: € 5 / 2.5 / 0, info: www.musea.sint-niklaas.be

KUNST EN ANTIIEKSCHATTING – STEM – 14 DECEMBER 2014, 14-17U.

Wil je meer weten over de herkomst van je dierbaar schilderij? Tot welke kunststroming behoort de grafiek die al zolang aan de wand prijkt? Heb je er geen idee van hoe oud die schotel van porselein is, reeds lang in uw bezit? Heeft het zilveren bestek van grootmoeder zaliger enige waarde? Is die veelhoekige koffiepote wel een echt art-decostuk? Haak dat oude schilderij van de muur. Keer je zolder binnenstebuiten op zoek naar dat vergeten erfstuk.

Haal het stof van die porseleinen voorwerpen op de kast. En begeef je op 14 december met bekwame spoed naar het SteM in Sint-Niklaas. Misschien is jouw voorwerp veel meer waard dan je ooit voor mogelijk hield. Enkele specialisten nemen je geliefkoosde schatten onder de loep. Deelnemen aan het evenement kan enkel door telefonisch te reserveren op: 03 778 34 50. Je mag maximaal 3 voorwerpen meebrengen.

SteM, Zwijgershoek 14 – Toegang: € 5 / 2.5 / 0 - info: www.musea.sint-niklaas.be

Varia

LEZING – GESCHIEDENIS VAN DE MAROKKAANSE EN TURKSE MIGRATIE IN LOKEREN – 9 DECEMBER 2014, 20U.

Dit jaar wordt in heel België, en ook in Lokeren, de 50ste verjaardag herdacht van het begin van de Turkse en Marokkaanse migratie. Dit naar aanleiding van het feit dat België in 1964 bilaterale akkoorden over arbeidsmigratie afsloot met zowel Marokko als Turkije. Dr. Jozefien De Bock, historica en wetenschappelijk medewerkster bij het STAM (Stadsmuseum) in Gent, is een specialiste in deze materie. Zo was de migratie van personen uit het Middellandse Zeegebied naar Gent tussen 1960 en 1980 het thema van haar doctoraatsscriptie uit 2013 en was zij eerder dit jaar medeorganisator van diverse projecten rond migratie in Gent.

Op dinsdag 9 december spreekt Jozefien De Bock om 20u. op initiatief van de Stedelijke Erfgoedraad in Lokeren in de Torenzaal (Torenstraat 1) over *Een halve eeuw Marokkaanse en Turkse migratie in Oost-Vlaanderen in het algemeen en Lokeren in het bijzonder.*

Vanaf het begin van de jaren 1960 kwamen heel wat Marokkanen zich tijdelijk en later definitief in Lokeren vestigen en een tiental jaren later deden heel wat Turken hetzelfde. Vandaar dat vandaag een niet onaanzienlijk deel van de Lokerse bevolking een allochtone, mediterrane achtergrond heeft. Over hoe een en ander in Oost-Vlaanderen en met name in Lokeren evolueerde tijdens de voorbije halve eeuw heeft Jozefien De Bock het in haar causerie.

*De toegang tot deze lezing is gratis, maar inschrijving is verplicht via het stadsarchief.
Tel: 09 340 50 61 of stadsarchief@lokeren.be*

Kalender

- Do 13/11 om 20u.: opening tentoonstelling 'Lafreri. Italiaanse cartografie in de Renaissance' in Mercatormuseum + opening vernieuwde afdeling Moderne Cartografie Mercatormuseum
- Zo 16/11 om 10.30u.: voorstelling Annalen (deel 117) gemeentehuis Temse, Markt 1 te Temse.
- Zo 23/11 om 14.30u.: museumzondag – rondleiding in het Mercatormuseum
- Di 9/12 om 20u.: lezing – Geschiedenis van de Marokkaanse en Turkse migratie in Lokeren
- Zo 14/12, 14-17u.: kunst en antiekschatting – SteM
- Za 27/12: bibliotheek en documentatiecentrum gesloten
- Za 3/1/2015: bibliotheek en documentatiecentrum gesloten

MET DANK AAN:

